

1 JULI 1932.

AFLEVERING 3

NADruk VERBODEN.

Opgericht door E. HEIMANS, J. JASPERS Jr. en Dr. JAC. P. THIJSSE.

REDACTIE :

J. HEIMANS. AMSTERDAM.

Dr. JAC. P. THIJSSE, BLOEMENDAAL.

ADRES DER REDACTIE :

Dr. JAC. P. THIJSSE, BLOEMENDAAL.

UITGAVE VAN :

W. VERSLUYS TE AMSTERDAM.

ADMINISTRATIE :

2e OOSTERPARKSTRAAT 223, AMSTERDAM.

PRIJS PER HALFJAAR f 3.25.

DE ZUIDERZEE AFGESLOTEN.

Op Zaterdagmiddag 28 Mei 1932 te één uur 2 minuten (13.02) is de Zuiderzee afgesloten. Reeds den vorigen avond bestond er geen twijfel meer, of het was nog maar om enkele uren arbeids te doen. Haastig glipten met den stroom nog eenige prakken zeegras en een paar hulpelooze kwallen naar binnen, een laatste intocht van echte zee-organismen. Doch reeds toen was de Zuiderzee geen zee meer, want naarmate de afsluitdijk vorderde, daalde het zoutgehalte van het water merkbaar, in de laatste weken zelfs zeer snel. In sommige kringen spreekt men niet meer over Zuiderzee. In afwachting van het definitief tot stand komen van het IJsselmeer noemt men het thans afgesloten stuk: „Flevo” meer. Nog beter zou zijn: het Meer Flevo. Misschien zou deze naam zich zelfs kunnen handhaven, ook na de voltooiing der inpolderingen en daar zouden veel goede Nederlanders zich over verheugen. We bedroeven er ons reeds over, dat de Departementale fantasie te kort schiet, waardoor het eerste dorp in de Wieringermeer zich tevreden moet stellen met den naam van „Slootdorp”.

Doch deze zaken behooren niet tot de competentie van De Levende Natuur. Voor

ons is het in de eerste plaats van belang, wat er nu gaat gebeuren met de planten en dieren van het Meer Flevo en zijn oevers. Wanneer zal het water „zoet” zijn? Heelemaal zoet, als regenwater, wordt het natuurlijk nooit, want het IJselwater heeft zelf een chloorgehalte van $\pm 0,1$ gr. per liter. Voordat men met het leggen van den afsluitdijk begon, bevatte het toekomstig Meer Flevo bij een oppervlakte van 3400 vierk. K.M. en een gemiddelde diepte van 3,45 M. $11,8 \times 10^9$ kubiek Meter water en daarin zaten 145×10^6 ton zouten, voornamelijk natuurlijk keukenzout. Tijdens de

foto Strybos

De eerste planten in de Wieringermeer. Juni 1931.

afsluiting is dat bedrag met 25×10^6 ton verminderd, zoodat er thans nog 120×10^6 ton te loozen valt. Nu is de aanvoer van versch water (IJsel, Eem, polderwateren, regen) ongeveer 8×10^9 kubiek meter per jaar, dat komt dus tamelijk dicht bij den inhoud van het meer zelf en er stroomt dus per jaar ongeveer de helft van het totaal uit, misschien zelfs iets meer, wanneer n.l. het peil van het meer verlaagd wordt. Globaal wordt dus elk jaar het zoutgehalte teruggebracht tot op de helft en reeds na 8 of 9, stellig binnen de tien jaar zal het Flevowater een zoutgehalte hebben gelijk aan dat van het IJselwater, dus practisch zoet zijn. Naar den zin van hen, die ervan droomden, dat we hier te zien zouden krijgen, hoe zoutwaterorganismen zich gingen aanpassen aan een bestaan in het zoete water, gaat die verzoeting veel te snel, maar daar is nu eenmaal niets aan te doen. Het voornaamste, wat wij te zien zullen krijgen

is de intocht van de zoetwater-organismen in het nieuwe gebied en het verdwijnen van de zoutminnende vormen. Onze biologen staan gereed, om dit verschijnsel zoo goed mogelijk te bestudeeren en wij hopen, dat zij het kunnen bijhouden. De grondslag voor deze studie is gelegd in het Zuiderzee-boek dat een paar jaar geleden verscheen. Het bleek toen, dat er nog vele hiaten bestonden in onze kennis van het biologisch toch zoo wonderlijk belangrijke gebied. Er werden toen op het nippertje nog tal van nieuwe bewoners ontdekt.

Na dien hebben studiegroepen uit de Dierkundige- en uit de Botanische Vereeniging zich onverdroten met de Zuiderzee bezig gehouden en er zijn over dat onderzoek ook reeds belangrijke verhandelingen verschenen. De Flora van de Zuiderzeeoeveren en vooral die van Wieringen en het gebied van Vollenhove is thans wellicht beter bekend, dan die van eenig ander deel van Nederland en het zal nu niet moeilijk vallen, om de veranderingen te constateeren. De Amsterdammers kunnen hun hart ophalen aan het van ouds bekende en geliefde buitenland aan den Zuiderzeedijk halfweg Durgerdam, en daar zien, hoe lang zee-

Aan den vooravond van de afsluiting: het laatste zeewater stroomt naar binnen.

kraal en seldery, heemst en zeeweegbree, lepelblad en al de andere zoutminnaars het uithouden. Dit kleine gebied heeft een zoo volledige vegetatie, dat men het wel gebruiken kan als een beeld voor het geheel. Ook de insectenfauna van den Zuiderzeedijk, vooral van de steenglویی blijf ik in uw aandacht aanbevelen.

Zeer fraaie onderzoekingen worden ook gedaan over den intocht der planten in de Wieringermeer. Toen de modder nog nauwelijks begaanbaar was, vonden wij een plantengroei van haast symbolische beteekenis: groote uitgestrektheden begroeid met prachtige Zulte en daarnaast strooken, heelemaal onder het gewone kruiskruid, dus aan de eene zijde de natuurlijke bewoners van het strand, aan den anderen kant het bouwland met zijn onkruiden. Natuurlijk zal de akker overwinnen.

In vroeger jaren bleven bij bedijkingen nog altijd oude kreekjes en kuilen en waterloopjes over, geliefd bij de vogels. Men denke slechts aan de Roggesloot in den

Eyerlandschen polder, de kreeken in den Polder het Noorden, het Kil in Waalenburg, het aardige met riet begroeide kreekje in de Noordpolder in Groningen enz. Op dergelijke meevallertjes moeten we in de Zuiderzee-polders niet al te zeer rekenen, vooreerst omdat ze weinig geulen bevatten en ten tweede omdat de moderne techniek de geulen die er nog zijn, gemakkelijk kan effenen. De slibminnaars treffen het dus niet. Maar buiten den polder, in het nieuwe Amstelmeer, bevinden zich al heel mooie slibbanken, met flinke vogelbevolking en de Vereeniging tot Bescherming van Vogels pleegt reeds overleg met het Departement van Financiën, om daar een vogel-reservaat te stichten. Ook zijn wij zeer benieuwd naar wat er langs de Friesche kust met de vogels gaat gebeuren en in hoeverre de lepelaars van het Naardermeer afhankelijk zullen blijken van het brakke water.

Soms heb ik mij bezorgd gemaakt over ons natuurmonument het Oude-Mirdumer Klif, hetzij dat het gebruikt zou worden als steunpunt voor den dijk van den Noord-oostpolder hetzij dat het „dijksmateriaal” zou moeten leveren, want het is allemaal uitmuntende keileem. Maar nu zou het ook kunnen gebeuren, dat de Directie der Zuiderzeewerken uit pure achting en dankbaarheid ons keileem-natuurmonument in waardigen staat en goede omgeving in stand zal helpen houden. Zonder keileem toch zou de afsluitdijk nooit zoo goed en gauw en goedkoop tot stand zijn gekomen. Wij hopen dus, dat de dijk van den Noordoostpolder aan zal sluiten aan den Huitebuurster Buitenpolder. Daardoor krijgt dan ook het nieuwe meer (het Meer Flevo?) een schilderachtig stuk oever, dat het best gebruiken kan.

JAC. P. THIJSSSE.

NIJMEEGSCHE AMAZONEN.

(*POLYERGUS RUFESCENS* LATR.)

Het was een aangename verrassing na het interessante artikel van A. Raignier S.J. in *Natura*, Dec. 1928, over de laatste vondst der amazonenmier bij Oudenbosch, deze zeldzame gasten ook in Nijmegen te ontmoeten.

't Gebeurde zoo. Sinds 'n paar jaar leg ik in onzen tuin op iedere plaats, die er maar een beetje mierachtig uit ziet, 'n platte steen, om daaronder aan alle soorten mieren een goede nestgelegenheid te geven. De steen beschermt tegen regen, is een stevig dak voor de mierenwoning, en houdt de zonnewarmte lang vast. Het succes blijft niet uit, want in acht van de tien gevallen verschijnt er vroeg of laat een mierenkolonie onder den gastvrijen steen. Zoo ook voorjaar 1931. Kort na elkaar verschenen de roodbaardmier, de grauwwarte, de roode knoepmier, op 22 Maart zat de zwart-bruine wegmier al een kleine kudde bladluizen te melken onder zoo'n steen, en de glanzend zwarte houtmier was toen al ijverig de omgeving aan 't verkennen. In den loop van April hadden er nog diverse verhuizingen plaats, en op 14 Mei vond ik een nest gele weidemieren (*Lasius flavus*) onder 'n steen, die bij 'n acaciastruik